

ZDRAVOTNÍ RIZIKA Z ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ – ZASTŘEŠUJÍCÍ METAANALÝZA

Současné poznatky o zdravotně rizikových faktorech prostředí jsou tak obrovské, že k jejich použitelnému uspořádání jsou dnes publikovány přehledy přehledů. Nazývají se „umbrella reviews“, zastřešující přehledy. Práci tohoto typu uveřejnili autoři z Colorado State University (USA) a King Saudi University (Saudská Arábie). Ke 20. srpnu 2020 shrnuli metaanalýzy kohortových, průřezových a longitudinálních studií a studií případů a kontrol se zdravotními výstupy, tj. incidencí a prevalencí nemocí a mortalitou.

Ve vytríděných 103 publikacích bylo nalezeno 197 asociací mezi 69 environmentálními expozicemi a 83 nemocemi či úmrtími. 21 se týkalo dětí, ostatní dospělých obou pohlaví. Sledovanými faktory prostředí byly znečištění ovzduší, tabákový kouř, těžké kovy, chemikálie, venkovní teplota, hluk, záření a městské obytné prostředí. Z tohoto komplexu mělo 65 expozic charakter zdravotně rizikových faktorů, 4 charakter protektivních faktorů. Nejvíce (91) důkazů se týkalo znečištění ovzduší, druhou největší skupinu tvořil cigaretový kouř (21 asociací) a třetí chemikálie (19 asociací včetně pesticidů).

Závěr konstatuje, že práce demonstrovala, jak jsou expozice životnímu prostředí významnou zdravotní determinantou. Výsledek může sloužit k podpoře politik zaměřených na zlepšování zdraví populace (prostřednictvím zlepšování životního prostředí).

V citované práci jsou další údaje, na které je užitečné upozornit. Např. skutečnost, že s růstem a stárnutím globální populace přibývá skupin vulnerabilních vůči

environmentálním rizikovým faktorům. Nebo kritická poznámka autorů, že okolo 10 % globálního hrubého domácího produktu se vynakládá na zdravotní péči, ale málo je věnováno na primární prevenci a veřejné zdraví. Jako by to bylo opsáno ze situace v ČR.

Není bez zajímavosti uvést bližší informace o náročnosti při výběru článků pro zpracování. Bylo vybráno 1 266 prací z databáze PubMed Národní lékařské knihovny USA a doplněno o práce vyhledané ručně. 89 % publikací bylo vyloučeno při posouzení duplikací a nesplnění stanovených kritérií. Po zhodnocení úplných textů zůstalo 216 publikací. K vyřazení dále docházelo při absenci metaanalýzy či environmentálních rizikových faktorů nebo pro chybějící statistickou signifikanci, případně proto, že nešlo o shora definovaný typ studie, nebo že se studie netýkaly morbidit nebo mortality, eventuálně nebylo provedeno závěrečné zhodnocení důkazů a/nebo kvůli velikosti vzorku. Nakonec zůstaly 103 publikace, které byly v práci použity. Je patrné, jak náročnou práci znamená provést takový „zastřešující přehled“ literatury.

Rojas-Rueda D, Morales-Zamora E, Alsufyani WA, Herbst CH, AlBalawi SM, Alsukait R, et al. Environmental risk factors and health: an umbrella review of meta-analyses. Int J Environ Res Public Health. 2021 Jan 15;18(2):704. doi: 10.3390/ijerph18020704.

Jaroslav Kríž